

ОЙИНАРДИҢ НЕМИС ТИЛИ САБАҚЛАРИНДА АҒЫЗҒА СӨЙЛЕУ КӨНІКПЕЛЕРІН РАҒАЈЛАНДЫРУДАҒЫ АҒЫМЫЕТІ

Utepbergenova D.N-oqıtıwshı

Esnazarova Miyassar., Seytniyazov Amirbek

1-kurs nemis tili hám ádebiyatı qánigeligi studenleri

Ajiniyaz atındaǵı Nókis Mámleketlik Pedagogikalıq Institutı

Búgingi kúnde globalizatsiya hám mádeniyatlararo almasıwdıń barǵan sayın úlken áhmiyetke iye bolıwı sebepli, oqıwshılardı tekǵana grammatikanı hám sózlikti úyretiw, bálki olardı nemis tilinde erkin hám isenim menen óz pikirlerin ańlatıwǵa úyretiw júdá zárúrli bolıp tabıladı. Bul, ásirese, aǵızǵa sóylew kónikpelerini raǵajlandırıwda júdá áhmiyetli. Kóplegen oqıwshılar tildi úyreniwde qıyınshılıqlardı dus keledi. Olar qáte etiwden qorqadı yamasa ózlerine isenimsizlik sezimdi oyatadı. Usınıń sebebinen, sabaqtı qızıqlı hám aktiv ótkeriw júdá zárúrli bolıp tabıladı. Bunday jaǵdayda, nemis tili sabaqlarında oynıardan paydalanıw nátiyjeli usıl esaplanadı.

Ne ushın oynılar sabaqta paydalı bolıp tabıladı?

Oynılar sabaqtı janlandıradı hám qızıqlı etedi. Olar quwanış hám motivatsiyanı alıp keledi. Oqıwshılar oynap atırǵan waqıtta, kóbinese olar úyrenip atırǵanın sezbeydi. Erkin ortalıqta sóylew ańsatlaw boladı. Oynılar studentlerdi bir biri menen qarım qatnas jasawdı, birge islesiwdi hám dóretiwshilik pikirlewdi raǵajlandıradı. Oynaǵan halda oqıwshılar kóbirek sóylesedi, tanıs sózlerdi tákirarlaydı hám jańa sóz dizbeklerin úyrenedi.

Oynıların aǵızǵa sóylew kónikpelerine paydaları júdá kóp.

1. Motivatsiya hám zawiqlanıw: Oqıwshılar nemis tilinde sóylesiwdi jáne de kóbirek qáleydi, eger olar bul processten zawiqlansa.

2. Qáweterdi kemeytiw: Kóplegen oqıwshılar sóylesiwde ózlerin qolaysız sezinedi. Al oynalı jaǵdayda olar qátelerden qorıqpay sóylesedi.

3. Belsene qatnasıw: Hár bir student belsene qatnasadı. Hesh kim tek tıńlawshı bolıp qalmaydı.

4. Haqıqıy turmısdaǵı jaǵdaylar: Oynılar kúndelik turmısdaǵı jaǵdaylardı tákirarlaw imkaniyatın beredi. Bul studentlerge real sáwbetlerge tayarlanıwǵa járdem beredi.

Nemis tilinde aǵızǵa sóylewdi raǵajlandırıwda paydalanıw múmkin bolǵan kóplegen oynılar bar.

1. Rolli oynılar (Rollenspiele)

Rolli oynılar júdá nátiyjeli. Studentler arnawlı bir jaǵdaydı rol menen oynaydı, mısalı, “restoranda”, “doktor janında”, “mıymanxanada” yamasa “bazarda”. Olar bir biri menen birge kúndelik turmısta kerekli kóplegen sóz dizbekilerdi paydalanǵan halda ámelde qollanadı.

Mısalı: Eki oqıwshı ofitsiant hám klient rolin oynaydı. Klient awqat buyırtpa etedi, chekti so'raydı hám taǵı basqa. Ofitsiant qonaqtı kútip aladı, awqatlardı usınıs etedi hám chekti alıp keledi.

2. Soraw-juwap oynıları (Fragespiele) (mısalı, “Men kimmen?”)

Bir oqıwshı ataqlı shaxs yamasa obraz haqqında oylaydı. Basqalar bolsa tek “awa” yamasa “yaq” dep juwap beriw múmkin bolǵan sorawlardı beredi:

“Bist du ein Mann?”

“Lebst du noch?”

“Kommst du aus Deutschland?”.

Bul oynı júdá qızıqlı hám soraw beriw hám logikalıq pikirlewdi raǵajlantıradı.

3. Shıńır gúrrińleri. (Wortkette) Bir oqıwshı tómendegi gápti baslaydı: „Gestern war ich im Park und habe einen Hund gesehen.” Keyingi oqıwshı gúrrińdi taǵı bir gáp penen dawam ettiredi. Solay etip, kúlkili yamasa qızıqlı bir gúrriń júzege keledi. Bul oynı oqıwshılardıń oyda sawlelendiriwin hám erkin sóylewdi raǵajlantıradı.

4. Súwretti tariyplew (Bildbeschreibung)

Oqıwshılardı súwret yamasa súwretli gúrriń kórsetiledi. Olar ne kórgenin, adamlar ne islep atırǵanın, hawa rayı qandaylıǵın, qanday reńler bar ekenin hám basqa tolıq maǵlıwmatlardı tariyplewleri kerek. Súwretti tariyplew arqalı olar sóz baylıǵın asıradı hám har qıylı jaǵdaylardı sózler menen jetkerip beriwde járdem beredi.

5. Pikir bildiriw oyını (Meinungsspiel)

Oqıwshılardı bir tartıslı tema yamasa súwret beriledi. Hár bir oqıwshı óz pikirini ańlatadı : “Ich denke, dass...”, “Meiner Meinung nach...” Bul oyın erkin sóylew hám pikirilewdi rawajlantıradı.

6. Sezimler oyını (Gefühlsspiel)

Birinshi student bir sezim tańlaydı (z. B. fröhlich, wütend, überrascht, müde) hám dawısı, júz ańlatpası hám de háreketleri arqalı onı ańlatadı. Qalğanlar bul sezim ne ekenligin tabıwǵa háreket qıladı. Bul oyın sezimlerdi ańlatıwdı hám tiyisli sózlerdi úyreniwdi ańsatlastıradı.

Oqıtıwshılar binday oyınlardı tanlawda kobirek tomendegilerge itibar beriwı kerek.

Oyınlardı studentlerdiń til dárejesine sáykes saylań.

Qaǵıydalardı anıq túsintiriń hám mısallar beriń.

Birge islesiwdi xoshametleń sonda barlıq qatnasıwshılar aktiv qatnasadı.

Dos sıpatında hám erkin ortalıqtı támiyinlen.

Oyın tawsılǵannan keyin, ulıwma analiz etiwıńiz múmkin: Ne qıyın edi? Ne jaqsı islendi?

Nemis tili sabaqlarında oyınlar tekǵana studentlerge dem alıw imkanın bertugin qural bolıp qalmastan ol kerekli bolǵan natıyjeli bilim beriwshi pedagogikalıq qural esaplanadı. Olar studenttiń awızeki sóylew konlikpelerin rawajlandırıwǵa, ózine isenimdi asırıw hám o‘z fikrlerin erkin ayta alıwına, xátelerden qo‘rqpastan soylewge járdem beredi. Uyreniwden zawıq alıwǵa járdem beredi. O‘yınlar arqalı til uyreniw processı tábiyǵiy, qızıqlı hám nátiyjeli bo‘ladı.

Sol sebepli awızeki sóylewdi rawajlandırıw maqsetinde sabaqta oyınlardan qollanıw maqsetke muwapıq bolıp tabıladı.

ÁDEBIYATLAR:

1. Biehler, R., & Schober, D. (2012). Sprachförderung durch Spiele im Deutschunterricht. Heidelberg: Springer.

2. Krüger, H. (2017). Sprachspiele im Unterricht. Göttingen: Hogrefe verlag.

3. Meyer, B., & Schäfer, G. (2014). Sprachdidaktik für die Sekundarstufe. Berlin: Cornelsen

4. Oelschlaeger, C. (2018). Kommunikative Kompetenzen durch Rollenspiele entwickeln. Stuttgart: Klett.

5. Schmidt, G. (2015). Interaktive Methoden im Deutschunterricht. München: Oldenbourg.